

Δικαστική και διοικητική αντιμετώπιση προσβολών του περιβάλλοντος

Κλιματικές αλλαγές & οικοσυστήματα, βιολογική γεωργία – διατροφή –
υγεία – αστικό περιβάλλον

Ηράκλειο 27-11-2009

Γιώργος Αλμπούρας
Πρόεδρος Πρωτοδικών

Περιβάλλον

- Σύνολο αλληλοεπιδρούμενων φυσικών & ανθρωπογενών παραγόντων
- που επηρεάζουν: την οικολογική ισορροπία
την ποιότητα της ζωής
την υγεία των κατοίκων
την ιστορική & πολιτιστική παράδοση
τις αισθητικές αξίες

Προσβολή

- Κάθε πράξη ή παράλειψη που οδηγεί σε:

ρύπανση,
μόλυνση,
υποβάθμιση ή

επιφέρει δυσμενείς επενέργειες στα
περιβαλλοντικά αγαθά ή στον άνθρωπο

Συνέπειες της προσβολής

- Άμεσες (π.χ. έκθεση σε ραδιενεργείς ακτινοβολίες)
- Έμμεσες (π.χ. μόλυνση του νερού, καταστροφή του φυσικού τοπίου),
- Μπορεί να αφορούν σε συγκεκριμένα άτομα (π.χ. διαχείριση στερεών ή υγρών αποβλήτων, χρήση γεωργικών φαρμάκων σε ορισμένη περιοχή) ή
- Στο σύνολο του πληθυσμού (π.χ. το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η όξινη βροχή).

Δίκαιο

- Σύστημα
- Κανόνων οργάνωσης της κοινωνίας
- Ετερόνομων και επιτακτικών
- Ρύθμισης των νομικά σημαντικών σχέσεων
- Σε ορισμένο τόπο και χρόνο
- Με τρόπο ασφαλή και δίκαιο
- Κατά τις θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές

Πηγές

- Σύνταγμα
- Διεθνές δίκαιο
- Νόμος
- Υπουργική απόφαση
- Προεδρικό διάταγμα
- Συλλογικές συμβάσεις εργασίας
- Έθιμο

Διοικητική ευθύνη

Διοικητικό δίκαιο

- Δίκαιο της δημόσιας διοίκησης
- Σύνταγμα και διοικητικοί νόμοι
- Αρμόδια τα διοικητικά δικαστήρια
- Ένδικα βοηθήματα: προσφυγή, αίτηση ακυρώσεως

Αρχές διοικητικού δικαίου

- Νομιμότητας
- Δημοσίου συμφέροντος
- Προστασίας του διοικουμένου

Δραστηριότητα διοίκησης

Άρθρο 24 Συντάγματος

- Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός.

Για τη διαφύλαξή του, το κράτος, έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας.

Συνταγματικές αρχές

- Υποχρέωση του νομοθέτη
- Υποχρέωση της διοίκησης
- Δικαίωμα των πολιτών σε δικαστική προστασία
- Αρχή της πρόληψης
- Αρχή της αειφορίας

Βιώσιμη ανάπτυξη

- Η συμβατή προς το περιβάλλον ανάπτυξη
 - Που δεν εξαντλεί τους φυσικούς πόρους
 - Που τους διαφυλάσσει και για τις μέλλουσες γενεές.
-

Αρχές της αειφορίας

- Δημόσιας οικολογικής τάξης
- Απαγόρευση υποβάθμισης
- Σεβασμός της φέρουσας ικανότητας των ανθρωπογενών συστημάτων
- Αποκατάστασης του διαταραχθέντος οικοσυστήματος
- Προστασίας της βιοποικιλότητας
- Προστασίας της άγριας φύσης
- Ήπια ανάπτυξη των ευπαθών οικοσυστημάτων
- Σχεδιασμός της χωροταξίας
- Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Βιώσιμο αστικό περιβάλλον
- Φυσικό κάλλος
- Οικολογική συνείδηση των ανθρώπων

Περιεχόμενο συνταγματικού δικαιώματος

- **Δικαίωμα ατομικό**

(θέτει όρια στη δράση της κρατικής εξουσίας)

- **Δικαίωμα κοινωνικό**

(απαίτηση από το κράτος παροχών)

- **Δικαίωμα πολιτικό**

(πληροφόρηση, συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, άσκηση ενδίκων βοηθημάτων)

Νομολογία του ΣτΕ

- Η αναπτυξιακή οικονομική πολιτική ασκείται σε συνδυασμό προς την πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος, με πρόληψη βλάβης του, ώστε η ανάπτυξη να είναι βιώσιμη.

Εκτροπή του Αχελώου

- Το Σύνταγμα θεσπίζει την αρχή:

πρόληψης βλάβης του περιβάλλοντος

και διατήρησης των φυσικών πόρων

για την παρούσα και τις μέλλουσες γενιές.

Ανάπτυξη των ακτών

- Οι ακτές είναι ευπαθή οικοσυστήματα
- Κάθε επέμβαση σε αυτές συνιστά διατάραξη του οικοσυστήματος
- Η εκτέλεση έργων σε αυτές επιτρέπεται μόνο για λόγους δημοσίου συμφέροντος

Προστασία της αριούδας

- Η συνταγματική απαίτηση της προληπτικής προστασίας πρέπει να ενσωματώνεται σε κάθε δημόσια πολιτική (αρχή της ενσωμάτωσης),
- μόνο έτσι αυτή καθίσταται βιώσιμη και επιτρεπτή.

Υψηλή τάση σε μικρά νησιά

- Η δημόσια πολιτική πρέπει να προσδιορίσει τη φέρουσα ικανότητα των μικρών νησιών,
- να καταρτίζει σχέδια βιώσιμης ανάπτυξης, με έμφαση στη χρήση εγχώριων πόρων &
- ενσωμάτωση της προστασίας του περιβάλλοντος στον οικονομικό σχεδιασμό.

-
- Συνταγματική προστασία των δασών
-

Άρθρο 24 Συντάγματος

- Δάσος είναι το οικοσύστημα αγρίων φυτών με ξυλώδη κορμό
- Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών, εκτός αν προέχει άλλη χρήση, που επιβάλλεται από το δημόσιο συμφέρον

Δυνατότητα επεμβάσεως σε δάσος

- Ειδική νομοθετική ρύθμιση
- Εξαίρεση αναδασωτέων περιοχών
- Δημόσιο συμφέρον (π.χ. κοινωφελής σκοπός)
- Το μόνο πρόσφορο μέσον
- Με τη μικρότερη δυνατή απώλεια

- Κοινωνική προστασία

Άρθρο 174 Συνθήκη

- Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος

αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και

στηρίζεται στις αρχές:

της προφύλαξης,
της προληπτικής δράσης και
της επανόρθωσης των καταστροφών

Υψηλό επίπεδο προστασίας

- Προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος
- Προστασία της υγείας του ανθρώπου
- Ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων
- Αντιμετώπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων
- Απαγόρευση υποβάθμισης (κοινοτικό οικολογικό κεκτημένο)

Αρχή προφύλαξης

- Αν υπάρχει κίνδυνος για το περιβάλλον ή για την υγεία & αν υπάρχει επιστημονική **αβεβαιότητα**
- μπορεί να περιοριστεί ή να απαγορευτεί μια δραστηριότητα
- Ποιο είναι το επιστημονικά αποδεκτό όριο κινδύνου ή πόση μόλυνση μπορεί να δεχθεί ο άνθρωπος ή το οικοσύστημα χωρίς να προκληθούν ανεπανόρθωτες βλάβες

Αρχή της πρόληψης

- Αν υπάρχει κίνδυνος για το περιβάλλον ή για την υγεία & αν υπάρχει επιστημονική **βεβαιότητα**
- περιορίζεται ή απαγορεύεται μια δραστηριότητα
- Πώς θα αποφευχθεί ο κίνδυνος και ποιες είναι οι εναλλακτικές λύσεις

Αρχή επανόρθωσης των προσβολών κατά προτεραιότητα στη πηγή τους

- Μεγάλη πρακτική σημασία λόγω της διάχυσης της οικολογικής ζημίας
-

Ο ρυπαίνων πληρώνει

- Επίρριψη στον φορέα της δραστηριότητας που προκαλεί τη ρύπανση του κόστους αποκατάστασης

Ενσωμάτωση

- Όλες οι πολιτικές, που έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον,
- πρέπει να ενσωματώνουν την περιβαλλοντική παράμετρο

Διοικητικές κυρώσεις

- Πρόστιμο
- Διακοπή λειτουργίας επιχείρησης

Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος

- Ελέγχει την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας
- Διενεργεί αυτοψίες και μετρήσεις
- Εισηγείται την επιβολή προστίμων

Αστική ευθύνη

Αστικό δίκαιο

- Ρυθμίζει ιδιωτικές σχέσεις
 - Κύριο νομοθέτημα ο αστικός κώδικας
 - Αρμόδια τα πολιτικά δικαστήρια
 - Ένδικο βοήθημα: αγωγή
-

Αστική ευθύνη

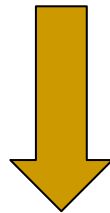
- Άρση της προσβολής
- Αποζημίωση
- Αποκατάσταση ηθικής βλάβης

N. 1650/1987, άρθρο 29

- Η αστική ευθύνη προβλέπεται (νόθος) αντικειμενική.
- Υποχρέωση αποζημίωσης, εκτός αν ο υπαίτιος αποδείξει ότι η ζημιά οφείλεται σε ανώτερη βία ή ότι προήλθε από υπαίτια ενέργεια τρίτου που ενέργησε με δόλο.

Άρθρα 57 - 59 ΑΚ

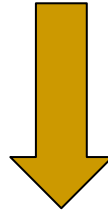
- Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του

- Έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον.
- Δεν αποκλείεται ευθύνη από αδικοπραξία και καταδίκη του υπαιτίου σε ικανοποίηση ηθικής βλάβης

Άρθρο 914 ΑΚ

- Όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια

- Έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει

Άρθρο 928 ΑΚ

- Σε περίπτωση **θανάτωσης** προσώπου, ο υπόχρεος οφείλει να καταβάλει:
- νοσήλια
- έξοδα κηδείας &
- αποζημίωση.

Άρθρο 929 ΑΚ

- Σε περίπτωση **βλάβης του σώματος ή της υγείας** προσώπου, η αποζημίωση περιλαμβάνει:
- Νοσήλια
- Πλήρη αποζημίωση.

Άρθρο 932 ΑΚ

Σε περίπτωση αδικοπραξίας, μπορεί να επιδικαστεί εύλογη **χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης**.

Αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που έπαθε προσβολή της **υγείας** του.

Άρθρο 985 ΑΚ

- Η νομή προστατεύεται,
παραχρήμα,
αυτοδυνάμως.

Παραδείγματα από τη νομολογία

- Αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων

για την προστασία του περιβάλλοντος

Θάλασσα και παράκτιοι χώροι

- Η ρύπανση & η απειλή ασθενειών εξ αυτής εμποδίζουν τη χρήση της θάλασσας
- Αποτελεί προσβολή της προσωπικότητας (ζωή, υγεία, ελευθερία)

- Απαγόρευση διοχέτευσης αποβλήτων

Οικιστικό περιβάλλον

- Αναγνωρίζεται το δικαίωμα στο βιώσιμο οικιστικό περιβάλλον, με τη χρήση αέρος, φωτός κλπ
- Απαγόρευση παράνομης οικοδόμησης που παρεμποδίζει τη θέα & αλλοιώνει την αισθητική

Υγρότοποι

- Παρέμβαση που αναιρεί την κοινή χρήση αποτελεί παράνομη προσβολή
- Απαγόρευση κατέλκυσης πλοίου, καλλιέργειας ρυζιού

Δασικό περιβάλλον

- Η χρήση κοινοχρήστων πραγμάτων απορρέει από το δικαίωμα της προσωπικότητας
- Απαγόρευση διάνοιξης δρόμου σε άλσος, αλλαγής χρήσης άλσους

Ανθρώπινη υγεία

- Η εκπομπή ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων μπορεί να προκαλέσει βλάβη της υγείας
 - Απαγόρευση εγκατάστασης κεραίας κινητής τηλεφωνίας
-

Ποινικό δίκαιο

- Ρυθμίζει σχέσεις του δράστη προς την Πολιτεία
 - Κύριο νομοθέτημα ο ποινικός κώδικας
 - Αρμόδια τα ποινικά δικαστήρια
 - Ένδικο βοήθημα: μήνυση
-

Γενική ποινική κώρωση:

N. 1650 άρθρο 28

- για πρόκληση **ρύπανσης ή υποβάθμισης** του περιβάλλοντος σε φυλάκιση τριών μηνών έως δύο ετών και χρηματική ποινή,
- για πρόκληση **κινδύνου θανάτου ή βαρείας σωματικής βλάβης** σε φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή,
- για **επέλευση θανάτου ή βαρείας σωματικής βλάβης** σε κάθειρξη έως δέκα ετών, αν δε τα παραπάνω εγκλήματα αφορούν έμβρυο σε φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και χρηματική ποινή.

N 743/1977 άρθρο 13 (κωδ. ΠΔ 55/1998)

- Αυτοί που με **πρόθεση** προκαλούν **σοβαρή ρύπανση** (της θάλασσας) τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.
- Αν μπορεί να προκύψει **κίνδυνος** σε πρόσωπα ή πράγματα με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.
- Από **αμέλεια** με φυλάκιση.

ΝΔ 86/1968 άρθρο 280

- Οι επιχειρούντες καταπάτηση δημοσίων δασικών εκτάσεων τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και χρηματικής ποινής

Άρθρο 302 παρ. 1 του ΠΚ

- Όποιος επιφέρει από **αμέλεια τον θάνατο** άλλου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

άρθρο 314 του ΠΚ

- Όποιος από αμέλεια προκαλεί **σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας** άλλου τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών

Πολιτική αγωγή

- Δικαίωμα παράστασης:
- Δημόσιο
- Νομάρχης
- Δήμαρχος
- ΤΕΕ
- Σύλλογοι
- Φυσικά πρόσωπα

Προστασία θαλασσίου και ποταμίου περιβάλλοντος

- Καταδίκη επιχειρηματιών που διέθεσαν με δόλο λύματα στον ποταμό Ασωπό
- Καταδίκη μελών δημοτικού Συμβουλίου που

■ Ευχαριστώ

